

Trouw, 29 juli 2020 boven het maaiveld

TJEERD DE GROOT (10 APRIL 1968) WERKTE VAN 1997 OP HET MINISTERIE VAN LANDBOUW, ONDER MEER ALS POLITIEK ADVISEUR VAN MINISTER LAURENS JAN BRINKHORST. TUSSEN 2005 EN 2009 WERKTE HIJ ALS LANDBOUWRAAD OP DE AMBASSADE IN BERLIJN, WAARNA HIJ ALS DIRECTEUR INTERNATIONALE ZAKEN TERUGKEERDE OP HET LANDBOUWMINISTERIE. TUSSEN 2010 EN 2017 WAS HIJ DIRECTEUR VAN DE NEDERLANDSE ZUIVEL ORGANISATIE, WAARNA HIJ TWEDE KAMERLID WERD VOOR D66. FOTO'S WERRY CRONE

Het werk van de 150 Tweede Kamerleden gaat de laatste fase in voor de verkiezingen van maart 2021. Wie van hen vallen op? Trouw spreekt deze zomer met volksvertegenwoordigers, die eruit springen door spitwerk, hun uitspraken of eigen wetgeving. Deze week: Tjeerd de Groot van D66.

NIELS MARKUS

Het had een haar gescheeld, of Tjeerd de Groot was geen Kamerlid geweest. Toen D66'ers op 15 maart 2017 massaal uit hun dak gingen in een strandtent in Scheveningen, vierde Tjeerd de Groot ook zijn eigen feestje. 19 zetels was niet alleen een uitstekend resultaat voor de partij, hij stond op plek 19. "Ik dacht: dit ben ik." Met die uitslag begonnen ook zenuwslopende uren en dagen, want in de loop van de uitslagennacht daalde en steeg het aantal zetels en hij dreigde het niet te halen door acties voor voorkeursstemmen voor vrouwen. "Op een gegeven moment heb ik de telefoon uitgezet."

Het is een verleidelijk gedachtenexperiment: als het voor De Groot net anders was uitgevallen, had het Malieveld dan niet vol gestaan met tractoren? Natuurlijk, de Raad van State had dan ook het vorige stikstofbeleid afgekeurd en daarmee de druk opgevoerd om in te grijpen in de veestapel. Maar veel boeren werden pas echt woedend toen ze de voorpagina van het Algemeen Dagblad van 9 september vorig jaar zagen: 'D66 wil veestapel halveren'.

De Groot had wel verwacht dat het interview reacties zou losmaken. "Maar ik had niet kunnen voorzien dat ik een maand later op het Malieveld tegen een zee van ruggen en opgestoken middelvingers zou opkijken." Het interview zelf was best genuanceerd, vindt hij. "Het gaat niet om het verminderen van het aantal boeren, maar om perspectief voor de boeren die wél door willen. De boodschap was: u heeft een keuze. Maar ik was me ervan bewust wat de kop boven het artikel zou worden, en dat die zou blijven hangen. Niet veel mensen lezen het hele verhaal. Zo gaat dat."

Wat hij wel kwijt moet: "Iemand als ChristenUnie-fractievoorzitter Gert-Jan Segers - die ik hoog heb zitten - verdraaide het verhaal. Die zei: D66 wil de boeren halveren. Nu staat

mijn achterban misschien iets verder af van de boerenstand, maar die van Segers niet. Wat hij daarmee zegt tegen zijn kiezers is ongelooflijk kwetsend en ik neem hem dat kwalijk. Want dát heb ik nooit gezegd. Natuurlijk niet! Het ging juist over perspectief bieden. En dan maakt zo'n Segers daar wat anders van. Daar ben ik echt heel boos over."

Het interview leidde voor De Groot een turbulente tijd in. Hij werd onder politiebeveiliging naar het Malieveld gereden, voor boeren werd hij de kop van jut. Dit interview heeft plaats een dag voordat hij aangifte doet van bedreiging. Over die intimidaties laat hij zich liever niet uit, zegt hij op zijn werkkamer vlak voor het zomerreces.

Feit is dat de polarisatie rond de landbouw het afgelopen jaar alleen maar is toegenomen. Door het hele land zijn nog altijd boerenprotesten, een deel van de actiegroepen radicaliseert met intimidaties aan politici, media en belangengroepen.

De Groot raakte tijdens gesprekken op onder meer Wageningen Universiteit overtuigd van een landbouwmodel waarin dieren geen eten krijgen dat mensen ook kunnen eten, poep en plas van vee gescheiden worden om ammoniak- en methaanuitstoot te verminderen, boeren werken met de stoffen die in de grond aanwezig zijn en dierenwelzijn voorop staat. Om die kringlooplandbouw te verwezenlijken, besloot De Groot de politiek in te gaan. "Ik zag dat de politiek op landbouw- en natuurgebied aan het vastlopen was. Al heel lang. Er werd altijd het hoogstnodige voor het milieu gedaan, tot de grens overschreden werd, en vervolgens werd er weer wat geregeld. Ik noem dat: 'als het kalf verdronken is dempt men de put-regelgeving'. Altijd te laat, altijd te weinig. Daardoor weet de boer het ook niet meer. Die werd iemand die slim kan omgaan met regels, in plaats van iemand die doet wat nodig is voor zijn bedrijf."

"In de Tweede Kamer was het debat over landbouw en natuur een soort ritueel waarbij de ene kant van de zaal - waartoe D66 vaak ook behoort - de problemen met klimaat, stikstof, grondwater en dierenwelzijn benoemt, en de andere kant zegt dat we de beste boeren ter wereld hebben en de tweede landbouwexporteur zijn. Men bestookt elkaar met het eigen gelijk. Het tragische is: ze hebben allebei gelijk."

De Groot was ooit politiek adviseur van D66-landbouwminister Laurens Jan Brinkhorst en jarenlang werkzaam bij de brancheorganisatie voor de zuivelindustrie. Veel boeren dragen hem na dat hij destijds pleitte voor afschaffing van de melkquota. "Zij hebben het gevoel dat ik vroeger een van hen was. Maar, uit mijn uitspraken wordt selectief geciteerd. Dat ik ook zei dat verdere verduurzaming een must is, wordt niet genoemd. Het klopt, ik dacht dat de melkquota afgeschaft konden worden, in combinatie met milieuwinst. Het is een misvatting gebleken dat dit gelijktijdig kon, dat heb ik toen al toegegeven."

Hij zag als lobbyist hoe moeilijk het is om vanuit het bedrijfsleven de landbouw te veranderen. "We zetten steeds in op verbetering van het huidige. Een beetje meer dierenwelzijn, een beetje meer efficiëntie. Als het kan nog wat klimaatwinst. Het is als die Japanse auto die 3 liter verbruikt op 100 kilometer. Allemaal prima en mooi. Maar veel beter wordt het niet. En het zijn nog altijd eindige brandstoffen."

In Wageningen hoorde hij dat het Nederlandse landbouwsysteem zeer inefficiënt is. "Als

je ons model over de hele wereld zou invoeren, dan heb je drie aardbollen aan landbouwgrond nodig. Een derde van het verbouwde voedsel belandt in onze maag. Prima. Een derde is veevoer en een derde wordt sowieso verspild. Ons systeem is zeer verspillend, het levert veel mest op en het drijft op chemie en bestrijdingsmiddelen."

De kringlooplandbouw kwam in het regeerakkoord. Minister Carola Schouten werd pleitbezorgster van het nieuwe boeren. Dat is ze nog niet genoeg, vindt De Groot, die haar een gebrek aan ambitie verwijt. "Eerst het goede nieuws. Landbouw is het laatste half jaar veel hoger op de politieke agenda gekomen. Het was altijd een zaak van de fractiewoordvoerders. Die mochten het regelen, zolang ze de rest van het land maar niet in de weg zaten. Door die stikstofcrisis zát de landbouw de rest van het land in de weg. Toen werd het een chefsache. En dat helpt zaken op te lossen."

Het kabinet maakt de komende tien jaar 6 miljard euro vrij voor natuur en om boeren uit te kopen. "Dat is heel veel, daarover ben ik tevreden. Maar is ook echt een begin gemaakt met die transitie? Nee, ik vind dat deze minister de stikstofcrisis te weinig heeft gebruikt om meteen een forse stap te zetten. Het lijkt een beetje alsof zij blij is dat ze elke keer weer een brandje heeft kunnen blussen. Ze is er niet aan toegekomen het huis te verstevigen en brandveilig te maken."

Schampere reacties

Ook D66 maakt deel uit van een coalitie die zich koortsachtig van compromis naar compromis worstelde. Vooral De Groot oogstte daardoor schampere reacties van de oppositie. In november, na de verlaging van de maximum snelheid, zei hij nog verlekkerd dat de eerste belangrijke stikstofmaatregel 'een amuse' was, waarna nog zes gangen zouden volgen. Toen Schouten in april met haar grote stikstofpakket kwam, was de oppositie bepaald niet onder de indruk. Vooral De Groot werd als het vleesgeworden compromis beschouwd. PvdA'er William Moorlag smaalde: "Wij zijn hier getuige van een volgende fase in de menselijke evolutie: rechtop lopen zonder ruggengraat."

Het doet De Groot weinig. "Ja, de oppositie is heel kritisch. Maar de PvdA vergeet dat dit kabinet veel meer budget voor natuur realiseert dan het vorige met de PvdA. Het ligt er wel. D66 durft een vergezicht neer te zetten. En we hebben 19 zetels, niet 76, dan moet je het met anderen doen. Dus als de oppositie kritisch is, terwijl we meer doen dan in sommige van hun verkiezingsprogramma's stond, dan is het na die amuse alsnog een behoorlijke maaltijd geworden."

"Maar we zitten met een enorme erfenis uit het verleden. Er is nooit iets opgelost, er ligt nu wel voor het eerst een toekomstvisie. Maar we zijn er nog lang niet. Dat is voor mij de reden dat ik zeg: ik ga nog een ronde door. Er moet nu een kabinet komen dat van dag tot dag durft die visie te realiseren. Daar ga ik proberen een bijdrage aan te leveren."

Zijn boodschap dat de veestapel moet inkrimpen zal ook in een volgende kabinetsperiode daarom waarschijnlijk nog te horen zijn. Broodnodig, vindt hij. "Ik neem Schouten niet kwalijk dat zij op het Malieveld zei dat boeren niet hoeven te stoppen. Maar ik zag daar wel dat het voor politici heel moeilijk is om iets ongemakkelijks ook te benoemen. Veel politici hebben de neiging om bij die moeilijke boodschap weg te blijven." Dat schaadt het vertrouwen in de politiek, vindt De Groot.

"De mensen op dat veld weten heus wel dat er iets moet gebeuren. Die vinden het fijn zo'n boodschap van de minister te horen, maar ze weten ook wel dat het niet klopt. Ondertussen denkt het deel van de boeren dat voorop gaat in de protesten dat het wél mogelijk is het oude in stand te houden. Zal hij hen meekrijgen? "Bij zo'n grote verandering zal je altijd boeren zien die niet mee kunnen of willen. Maar deze transitie is onontkoombaar. Van het model dat die boeren te vuur en te zwaard verdedigen, heeft het kabinet gezegd: dat is niet houdbaar.

"Een veehouder krijgt nu 30 cent per pak melk, evenveel als dertig jaar geleden. De enige manier waarop een melkveehouder nog wat extra kan verdienen is door te intensiveren. Ten koste van de natuur en ten koste van hemzelf. Die hele beweging die sinds 1 oktober op gang is gekomen - Farmers Defence Force, het Mesdagfonds, ik noem ze de twijfelbrigade - wordt gesponsord door allerlei partijen die belang hebben bij de boer als verdienmodel. De veevoerverkoper, de bestrijdingsmiddelenverkoper, de banken. Terwijl de boer bij kringlooplandbouw veel onafhankelijker van hen wordt. Die kan dan weer boer zijn. Gek is het dus niet dat die partijen een ongelooflijke weerstand organiseren."

"Als ik voor een zaal sta, dan zeg ik vaak: beste mensen, jullie weten toch zelf óók wel dat het zo niet langer kan? Dan blijft het even stil en dan zeggen ze: ja, je hebt gelijk. Maar zég het dan ook maar." Nu is het moment, vindt De Groot. "Er ligt geld, en een goede visie. Nu moeten we de boeren duidelijkheid geven, want al die gematigde boeren worden ook geïntimideerd door extreme groepen. Na dertig jaar pappen en nathouden staat het onderwerp nu een half jaar lang helemaal bovenaan de agenda. Ze zullen het misschien niet inzien, maar daarmee heb ik de boeren een dienst bewezen."

Vier vragen

1

Op welk prestatie als Kamerlid bent u het meest trots?

"Ik ben de politiek ingegaan om de landbouw nieuw perspectief te bieden met een revolutionair concept. Dat staat er nu."

2

Waar heeft u spijt van?

"Ik kan weleens boos worden op collega's uit andere partijen. Dit heeft alleen niet veel zin. Soms moet ik meer geduld hebben."

3

Wilt u nog een periode door?

"Ja, er moet een kabinet komen om kringlooplandbouw te realiseren. Of ik het kabinet in wil als minister van landbouw? Als er geen andere kandidaat is, zal ik het overwegen, maar het ligt niet voor de hand dat D66 die post opeist."

4

Los van uw werk, waarmee kwam u de lockdown door?

"Ik heb van de nood een deugd gemaakt door veel te sporten, vooral hardlopen. Niet dat ik er echt fan van ben, maar je conditie knapt er wel van op."